Yıl: 21 Sayı: 60 Şubat 2013 | 3 Aylık Ekonomi ve Düşünce Dergisi | www.e-musiad.com | ISSN-1303-7501

MÜSİAD

ÇERÇEVE

MÜSTAKİL SANAYİCİ ve İŞADAMLARI DERNEĞİ

Sosyal Sorumluluk ve İnsani Değerler

SÖYLEŞİ: İsrafil Kuralay, Şükrü Alkan, İbrahim Ceylan, Bülent Yıldırım

DOSYA: Prof. Dr. Hamdi Döndüren, Prof. Dr. İsmail Özsoy, Prof. Dr. Yunus Vehbi Yavuz, Kemal Sezer, Sabri Öz, Prof. Dr. Nurullah Genç, Dr. Hüseyin Çırpan, Dr. M. İrfan Kurt, Doç. Dr. Kemal Özden, Doç. Dr. Cemal Zehir, Dr. Orhan Koçak, Prof. Dr. Ömer Torlak, Faruk Yazar, Prof. Dr. Nazif Gürdoğan

MAKALE: Şükrullah Dolu, Tuğba Ruhengiz Azaklı

İçindekiler

4 Sosyal Yardımlaşma Olarak İnfak ve Zekât
Prof. Dr. Hamdi Döndüren
Öğretim Üyesi

12 Toplum Adamından Müslüman Adama
Prof. Dr. İsmail Özsoy
Fatih Üniversitesi
Öğretim Üyesi

28 Hayatın ekseni kaydı, 'İnsan kaynağı' bitiyor!
Şükrullah Dolu

36 Çalışma Hayatı ve İslami Değerler
Prof. Dr. Yunus Vehbi Yavuz
Uludağ Üniversitesi
Öğretim Üyesi

48 Sosyal Sorumluluk Ne Kadar Sorumlu?
Kemal Sezer
Reklamcı - Yazar

52 Bereketli Bir Dünya İçin Önce İyi Niyet Gerekir
İsrafil Kuralay
Söyleşi: Şükrullah Dolu

58 Gelir Dağılımı ve Güzel Borç: Karz-ı Hasen Üzerine...
Sabri Öz

66 İş Dünyasında İnsani İlişkiler ve İyi Niyet
Prof. Dr. Nurullah Genç

70 Öz'den Liderlik: İçsel Dönüşüm
Dr. Hüseyin Çırpan

78 İnsan Merkezli Yönetim
Dr. M. İrfan Kurt

84 İnsan Kaynakları Yönetimi ve İnsani Değerler
Doç. Dr. Kemal Özden
Fatih Üniversitesi,
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

88 Liderlik, Liderlik Tarzları ve İnsani Değerler
Doç. Dr. Cemal Zehir
Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü,
İşletme Fakültesi

102 İş Dünyası ve Değerleri
Şükrü Alkan
Söyleşi: Fatih Uysan

108 Endüstri İlişkileri Etiği
Dr. Orhan Koçak

118 Pazarlama, Rekabet ve İnsani Değerler
Prof. Dr. Ömer Torlak
KTO Karatay Üniversitesi

124 Reklamcılık Sektörüne Değerler Perspektifinden Bakış
Faruk Yazar

128 Gönüllüler Üzerine
İbrahim Ceylan
Söyleşi: Burcu Tanıdır

138 İş Dünyasında Finansal Değerlerden Önce İnsani Değerler Gelir
Prof. Dr. Nazif Gürdoğan
Maltepe Üniversitesi Öğretim Üyesi

142 Yaptığımız yardımların devamlılığı her şeyden önemlidir
Bülent Yıldırım
Söyleşi: Adem Dönmez

150 Ebru: Teknede Zuhur Eden Evren
Tuğba Ruhengiz Azaklı

MÜSİAD ÇERÇEVE
MÜSTAKİL SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ
Yıl: 21 Sayı: 60 Şubat 2013

MÜSİAD Adına Sahibi
Nail OLPAK
Araştırmalar ve Yayından Sorumlu
Genel Başkan Yardımcısı
Av. Kerim ALTINTAŞ
Genel Yayın Yönetmeni
Mehmet YALÇINTAŞ
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Yavuz TÜRK
Yayın Kurulu
Prof. Dr. Selim ZAİM, Doç. Dr. Halil ZAİM, Doç. Dr. Ali Resul USUL, Yard. Doç. Dr. Kahraman ARSLAN, Yard. Doç. Dr. Nihat ALAYOĞLU, Dr. Hüseyin ÇIRPAN, Haluk İMAMOĞLU, Hüseyin ÖZTÜRK, İsmail ŞEN, Şefik MEMİŞ, Ekrem ŞAHİN, Kemal ÇİFTÇİ, Ensari YÜCEL, Aslan ÖZDEMİR, Zehra TAŞKESENLİOĞLU, Ömer BATAROĞLU, M. Ziya GÖKALP, Şükrullah DOLU, Fatih POYRAZ, Hüseyin KAHRAMAN, Adem DÖNMEZ, Burcu TANIDIR
Danışma Kurulu
Dr. Melike GÜNYÜZ
İsrafil KURALAY
Melikşah UTKU
Erhan ERKEN
Hayati BAYRAK
Nurullah ÖZTÜRK
Grafik Tasarım
Sarnıç İletişim
Tel: 0212 216 85 15
www.sarnic.com.tr
Baskı
Mavi Ofset Basım Yayın Tic. San. Ltd. Şti.
Organize Sanayi Bölgesi, Eskoop Sanayi Sitesi,
C1 Blok No: 25 34670 İkitelli - İstanbul
Tel: 0212 549 25 30 (pbx)
Yayın Türü
3 Aylık, Yerel, Süreli Yayın
Genel Merkez
Sütlüce Mah. İmrahor Cad. No:28 Beyoğlu / İstanbul
Tel: 0212 222 04 06 Faks: 0212 210 50 82

ŞUBELER

ADANA Tel: 0322 352 95 12
ADIYAMAN Tel: 0416 213 00 02
AKSARAY Tel: 0382 212 36 33
ANKARA Tel: 0312 212 22 02
ANTALYA Tel: 0242 321 41 41
BANDIRMA Tel: 0266 714 59 33
BATMAN Tel: 0488 213 50 80
BURSA Tel: 0224 256 54 43
DENİZLİ Tel: 0258 263 59 55
DİYARBAKIR Tel: 0412 223 91 29
DÜZCE Tel: 0380 523 15 24
ELAZIĞ Tel: 0424 238 81 66
ERZURUM Tel: 0442 213 12 65
ESKİŞEHİR Tel: 0222 220 86 80
GAZİANTEP Tel: 0342 215 07 77
GEBZE Tel: 0262 646 32 72
HATAY Tel: 0326 612 06 86
İNEGÖL Tel: 0224 713 23 80
İZMİR Tel: 0232 489 08 00
KAYSERİ Tel: 0352 320 75 45
KDZ. EREĞLİ Tel: 0372 323 73 73
KIRIKKALE Tel: 0318 333 33 01
KOCAELİ Tel: 0262 324 99 02
KONYA Tel: 0332 320 65 00
MALATYA Tel: 0422 290 11 40
MARDİN Tel: 0482 212 67 32
MERSİN Tel: 0324 328 87 22
RİZE Tel: 0464 213 12 80
SAKARYA Tel: 0264 279 85 37
SAMSUN Tel: 0362 233 41 41
SİVAS Tel: 0346 225 57 58
ŞANLIURFA Tel: 0414 313 57 45
TRABZON Tel: 0462 322 16 10
VAN Tel: 0432 216 36 11

Çerçeve Dergisi'nde yayımlanan yazılardaki görüşler yazarlara aittir. MÜSİAD'ı bağlamaz. Çerçeve Dergisi'nden kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Ebru: Teknede Zuhur Eden Evren

Yazı: Tuğba Ruhengiz Azaklı

Ebru en eski kâğıt süsleme sanatlarındandır. Farsça "bulutumsu, bulut" manalarına gelen "ebrî" kelimesinden türediği bilinmektedir. Renklerin su üzerinde ahenkle dans etmesiyle oluşan ebru sanatı, çağlara meydan okumuş ve günümüzde büyük ilgi gören sanatlardan biri haline gelmiştir. Tüm geleneksel sanatlarda olduğu gibi ebru sanatı da, yüzyıllar boyunca usta-çırak ilişkisiyle kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Önceleri sadece hat yazılarının etrafını süslemede ve kitapların iç kapak kısmında kullanılan ebru sanatı, zamanla tablo içinde duvarlarımızı süsleyen başlı başına bir sanat dalımız haline gelmiştir. Ebru sanatı kâğıt üzerine uygulanan bir sanat olmasının yanında, günümüzde cam, seramik, deri, bez, ahşap gibi farklı yüzeylerde denenmekte, eşarplar, kıyafetler, vazolar, ahşap kutu ve objeler bu sanatla can bulmaktadır.

Ebru sanatı, sadece görsel bir ziyafet olmaktan fazlasıdır. Onda öyle hasletler vardır ki ona bakan kişi an gelir kendini uzayın derinliklerinde bulur. Evrenin yaratılışını görür. Gökyüzündeki bulutları izlermiş gibi hisseder. An gelir maddenin en küçük yapıtaşını görür. Hücreleri anımsar. Evrenin bir noktadan başlayıp uzay boşluğuna yayılışı gibi, ebru da bir noktadan başlayıp tekne yüzeyine yayılır. Tekne kâinatın minyatürü gibidir aslında. Evrende olan her şey temsili olarak teknede zuhur eder.

Ebru sanatı, sadece görsel bir ziyafet olmaktan fazlasıdır. Onda öyle hasletler vardır ki ona bakan kişi an gelir kendini uzayın derinliklerinde bulur. Evrenin yaratılışını görür. Gökyüzündeki bulutları izlermiş gibi hisseder. An gelir maddenin en küçük yapıtaşını görür. Hücreleri anımsar.

Yaratılan her şeyin serüveni ile benzer bir hikâyesi olan ebru, fırçanın ucundan düşen bir damlayla başlar. Tıpkı insanın ana rahmine düşüşü gibi. Ya da evrene hayat veren yağmur damlasının toprakla kavuşması gibi. Anlayan için ebru teknesinin başı, tefekküre dalma yeridir aslında. Bazen sonsuzluğu, evrenin sırlarını fısıldar insana. Teknede gördüğümüz sanki uçsuz bucaksız âlemlerin bir kesitidir. Renklerin, derin dalgaların arasında kaybolup gider insan. Ebru, İslam'ın güzellik anlayışına uygun olarak izleyenin ruhunda derin hisler uyandırır. Ruh, sanat eseri karşısında ilahi güzelliğin bir cüz'ünü görür; hakikati gizleyen perdeleri yırtarak sonsuzluğun kapısını açar. Renkleri, dokuları, hareketleri ve sesleri harmanlayan bu sonsuzluk harmonisi içinde herkes kendi istidadı doğrultusunda bir şeyler yakalar. Ebruya bakan her insan ruh zenginliği ölçüsünde kendi gönül aynasından yansıyanları görür.

Ebrunun tasavvufla olan kuvvetli bağını göstermesi açısından Mustafa Özdamar'ın şu yorumu pek manidardır:

"Soyuttan somuta, somuttan soyuta bir gizem kapısı. Varlı-

ğın özüne, görüntünün ötesine kapı aralayan İslam tasavvufunun amâ ve ahfâ terimleri de, en doruk düzeyde ebr ve ebrû anlamını içeriyor. "Amâ" Arapça'da gizlilik ve bulut anlamına geliyor. Bir adı da ahfâ olan amâ, Rahmanî soluktan oluşan Rahmanî bir gizem bulutudur. Ebru sanatı, kendi iç ve dış uzayları arasındaki alışveriş anaforlarında, sübut âlem (bulutlar, gökyüzü) ile bağlantıya giren sanatkârın ezelî hafızadan aldığı ilhamın resmidir."

Ebru sanatının bugüne gelinceye kadar genellikle dergâhlarda ve tasavvuf ehlinin nezdinde varlığını devam ettirmesi de bu sanatın manevi âlemlere giden kapıyı açan bir aracı olduğuna şahitlik eder.

Aslında Batılı sanatçıyla İslam sanatçısının farkı da bu noktada kendini gösterir. İslam'a göre sanat Allah'a ulaşmak, kulluğu idrak etmek ve tefekkür etmek için ancak vesile olabilir. Batı sanatında ise tam tersine, eser ürettikçe sanatçının egosunun yükseldiğini görürüz. Batılı sanatçı, eserinde kendini görür. Yaptığını kendinden bilir. Müslüman sanatçı ise Allah'ın kendisine ikram ettiği yetenekle Allah'tan gelen güzelliklerin ortaya çıkmasında kendini ancak aracı olarak görür. "Batı medeniyeti," der İsmet Özel, "kendini Prometheus olarak gören aydınların eseridir. Batılı, ilericiliği hep çatışmada görmüş, kendisine çatacak bir Zeus aramıştır hep. O saldırmalı, yıkmalı ve cezasını da beraberinde taşımalıdır. (…) İslam dairesi içinde (ise) insanla, insanüstünün daha ileri bir hayata varırken çatışmaya değil ihsana dayalı bir münasebetler zinciri kurmuş olduğunu görebiliriz." Batı medeniyetiyle İslam medeniyetini bilimde de sanatta da birbirinden ayıran temel fark budur; biri merkeze çatışmayı koymuşken diğeri yani İslam medeniyeti için sanat ve zanaatın kaynağı lütuf, ihsandır.

Bunun sonucu olarak ebru sanatı ve diğer İslam sanatları, doğayı birebir taklit (*mimesis*) etmez. Bu, yetenek eksikliğinden değil, kul olma ve haddini bilme düşüncesinden ileri gelir. Üstatlar, çiçeği doğadaki ile aynı yapma yarışına girmeyi Allah'a karşı kibir, gösteriş saymışlar ve

Ebru yapan kişinin huzur iklimine girmesi, ruhunda öte âlemlere seyahat etmesi, tekne başında zamanın durduğunu hissetmesi, ebrunun, insanın içindeki kâinatla olan benzerliğinin tezahürüdür. Ebru teknesindeki suyun, insanın psikolojisinden etkilenerek her defasında farklı sonuçlar vermesi, ebru sanatçısıyla tekne arasındaki münasebetin delilidir.

Bazen aldığımız kararların aksi gerçekleşir. İşler planladığımız gibi yürümez. Ebru teknesinde meydana gelenler de bundan farklı değildir. Ebru bu açıdan bize insanın güç ve sınırının bir yerde durduğunu, her şeyi kendi kontrolünde tutamayacağını hatırlatır.

yaratılan güzelliklere hayranlığın bir ifadesi olarak stilize etme yoluna gitmişlerdir. Klasik İslam sanatları bu yönü ile resim ve heykel sanatından ayrılır. Ebru sanatında uygulanan çiçeklere baktığımızda bu üsluplaşmayı belirgin bir biçimde görürüz.

Ebru sanatının insanda farklı duygular uyandırmasının, onu bu denli etkilemesinin başka sebepleri de vardır. Bu sebeplerden biri de suyun insanla olan ilişkisidir. İnsanın topraktan yaratılması ve vücudunun çoğunun sudan oluşması, ebrunun da topraktan elde edilen boyalarla su üzerine yapılması, insanın ebru sanatı ile olan aşkını ve bağlantısını açıklar. Ebru yapan kişinin huzur iklimine girmesi, ruhunda öte âlemlere seyahat etmesi, tekne başında zamanın durduğunu hissetmesi, ebrunun, insanın içindeki kâinatla olan benzerliğinin tezahürüdür. Ebru teknesindeki suyun, insanın psikolojisinden etkilenerek her defasında farklı sonuçlar vermesi, ebru sanatçısıyla tekne arasındaki münasebetin delilidir. Aynı suda aynı boyalarla aynı bilgiye sahip iki farklı kişinin yaptığı ebrular çok farklı çıkabilir. İç huzuru yerinde olan biri ebru teknesinden muhteşem eserler çıkarırken, morali bozuk, karamsar ve gergin birinin serptiği boyaların su üzerinde büzüştüğünü, açılmayıp dibe battığını ya da sevimsiz şekiller aldığını görmek mümkündür. Nitekim bazı bilimsel araştırmalar da bunu destekler niteliktedir. Bir bardak suyun yanında hoş bir müzik çalındığında suyun içinde mükemmel bir kristalleşme meydana gelirken, aynı suyun yanında gergin bir ortam oluşturulduğunda bu kristalleşmenin bozulup karmakarışık bir hal aldığı gözlenmiştir. İnsan da böyle değil midir? Güzel bir ortama girince gül gibi açar, neşelenir. Gergin bir ortamda kaskatı kesilir. Ve ne gariptir ki insan vücudunun da büyük kısmı sudur.

Ebru sanatının insanla olan benzerliğinin yanı sıra kader kavramı ile de şaşırtıcı bir benzerliği vardır. Bu aynı zamanda ebru sanatını diğer el sanatlarından ayıran bir unsurdur. Tezhip, hat ve diğer klasik sanatlarda sanatkâr, yapacağı eseri kafasında tasarlar. Ve planladığı şekilde sırasıyla kâğıda nakşeder. Ebru teknesinde durum farklıdır. Diğer sanatların aksine ebruda, sanatçının kontrolü dışında pek çok fiziksel olay cereyan eder. Ebru sanatçısı elinden geleni yapar, kafasında belirlediği şekilleri oluşturmak için usülüne uygun bir şekilde boyaları tekneye serper. Gerisi Yaradan'ın iradesine kalmıştır. İnsanın bu noktada müdahale şansı bitmiştir. Fiziksel kanunlar nasıl cereyan ederse ebru son şeklini öyle alır. Bu açıdan ebrunun cüz'i irade ve küllî irade ile bağlantısı ve benzerliği göz ardı edilemez. Yüce Rabbimizin bize verdiği cüz'i irâde, planlar yapmamızı, bazı kararlar vermemizi, yarın için tedbirler almamızı sağlar. Yarın olduğunda ise küllî irade devreye girer. Bazen aldığımız kararların aksi gerçekleşir. İşler planladığımız gibi yürümez. Ebru teknesinde meydana gelenler de bundan farklı değildir. Ebru bu açıdan bize insanın güç ve sınırının bir yerde durduğunu, her şeyi kendi kontrolünde tutamayacağını hatırlatır.

Ebru, yeteneğin ve tecrübenin gönülle buluştuğu sanattır. Sözümüzü bu güzel aşkı dile getiren büyük ebru üstadı Mustafa Düzgünman'ın "Ebrûname" isimli şiirinden bir kıta ile bitirelim.

Bî-hudûd-i zevk-i elvan
ebrûculuk sanatı,

Ebrâbının nazarında çoktur
onun kıymeti,

Her varakta sırr-ı cemal
âşikârdır zâhidâ,

Bu ebrûlar, bu safâlar hepsi aşkın hikmeti…